

Üstökösök

2001. március és április hónapokról 9 észlelőtől 21 vizuális megfigyelést, egy fotót és két CCD képet kaptunk, ami a látható üstökösök mennyiségét és minőségét figyelembe véve szerény termésnek mondható. A levelezőlisták alapján tudjuk, hogy a látványos kitérésen átesett C/2001

Észlelő	Észlelések	Műszer
Braskó Sándor (Miskolc)	CCD	24,4 SC
Csuti István (Maglód)	1	24,5 T
Horváth Tibor (Hegyhátsál)	1+CCD	26 T
Kereszty Zsolt (Miskolc)	CCD	24,4 SC
Kósa-Kiss Attila (Nagyszalonta, RO)	3	6,3 L
Rózsa Ferenc (Vác)	1f	20 T
Sánta Gábor (Kisújszállás)	2	20 T
Sárnecky Krisztián (Budapest)	6	44,5 T
Tóth Zoltán (Fertőszentmiklós)	10	27 T
Tuboly Vince (Hegyhátsál)	CCD	26 MC

A2 (LINEAR)-üstököst sokkal többen észlelték, mint amennyi megfigyelést elküldtek rovatunkhoz. Külön öröm viszont, hogy alacsony horizont feletti magassága ellenére három megfigyelést kaptunk a 45P/Honda-Mrkos-Pajdusaková-üstököséről, melyet 5 évvel ezelőtt is sikeresen észleltünk. A listán két februári megfigyelés is helyet kapott, melyek késése miatt a rovatvezetőnek egy szava sem lehet, hiszen az előző beszámolóból az ő hibája miatt teljes egészében kimaradt a McNaught-Hartley-üstökösről készült összefoglaló, melyet ezúton szeretnénk pótolni.

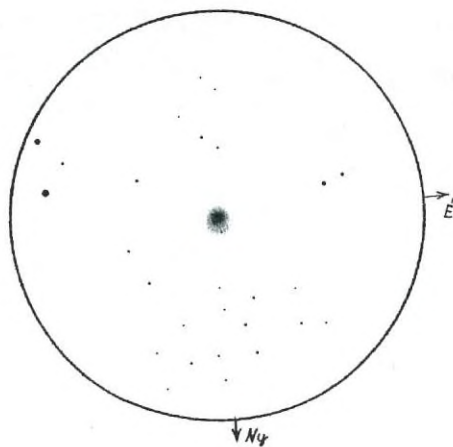
C/1999 T1 (McNaught-Hartley)

December 23-a és április 29-e között 16 észlelő 29 vizuális megfigyelést, 4 fotót és egy CCD felvételt készített az üstököséről, mely kedvező láthatóságának és fényességének köszönhetően az év első negyedének legnépszerűbb kométája volt. A hajnali, délkeleti égen felbukkanó vándort Szabó Sándor pillantotta meg elsőként december 23-án 35 cm-es Dobsonjával: „Fényes, kondenzált mag, a kóma inhomogén, nyúlóványok álnak ki belőle mindenfelé. DC = s4. A kóma 2' átmérőjű, a csóva 6' hosszú, szétterülő PA 280 irányban, összfényessége $8^m,1$ ” A következő észleléseket az előző évezed utolsó hajnalán készítette Keszthelyi Sándor és Tóth Zoltán, akik szinte egy időben pillantották meg. Megfigyeléseik szerint, a K-Ny irányban megnyúlt, 4'-5'-es kóma fényessége $7^m,3$ volt, és egy rövid, 5'-10'-es csóva is látszott nyugat felé. Utóbbi észlelőnk 214x-es nagyításnál egy $13^m,0$ -s nucleust is megpillantott a kóma közepén. A következő hajnalon három újabb észlelő látta (Dömény G., Balogh J., Sárnecky K.), akik szintén 5' körüli méretet, Ny-i megnyúltságot, ám inkább $7^m,7$ - $7^m,9$ körüli fényességet becsültek. E sorok írója Pizskés-tetőről, makulátlan égen láthatta 20x60-as binokulárjával: „A belső fele jól elkülönül egy halo résztől, mely a kóma külső részét alkotja és a csóva felé megnyúlt. EL-sal mintha egy csillagszerű mag is feltűnne. A csóva PA 300° irányban 18' hosszan követhető.”

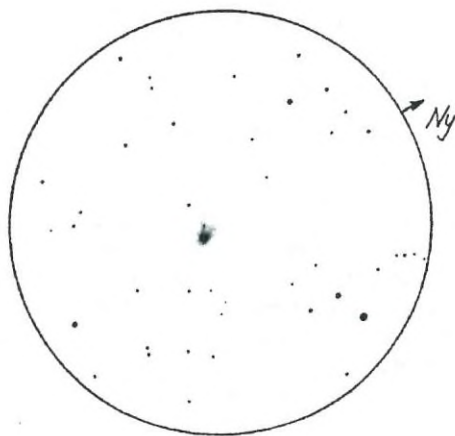
A Hold elvonulta után, január 15-én Czukás Mátyás kezdett egy öt észlelésből álló sorozatba, mely szerint az égitest megjelenése mit sem változott, a szilveszterihez képest. Az összfényességet folyamatosan $7^m,6$ -nak becsülte. Csuti István 19-én 25 cm-es Newtonjával szintén látni vél egy halvány nucleust.

Két hét kihagyás után, február 3-án látjuk legközelebb, de ekkor már érezhetően halványodásnak indult. Balogh János leírásából idézünk: „A látómező közepén egy apró (5') méretű és eléggé jellegtelen, nagyjából kör alakú foltként mutatkozott meg az üstökös. Az összfényessége már észrevehetően halványult a 2001.01.01-jei megfigyeléshez képest.” Sánta Gábor

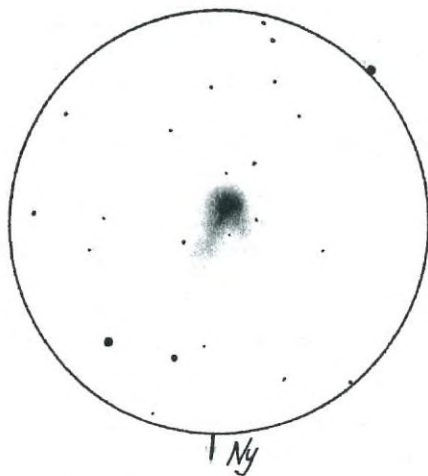
20x50-es monokulárral érdekességet is látott: „Az üstökös első ránézésre halvány, rövid, erősen legyezőszerű csóvával bír. Hosszasabb szemlélődés után észrevehető, hogy két csóva van: a rövid (4'), fényes porcsóva Ny-ra, a nem sokkal halványabb, de hosszabb (6') ioncsóva ÉNy-ra áll, s a két részt meglehetősen fényes lepel fogja össze.” A kettős szerkezetű csóvát Czukás Mátyás is észlelte a február 15-e és 18-a közötti négy éjszakán.

01.19. 24,5 T, 38x, LM= 1°4 (Csuti István)

02.03. 20x50 M, LM= 2°8 (Sánta Gábor)

02.16. 20 T, 75x, LM= 29' (Sánta Gábor)

Márciusban jelentősen csökkent az érdeklődés az üstökös iránt. Mindössze két megfigyelést kaptunk, melyek 16-án este készültek. Tóth Zoltán és Sárnecky Krisztián is nagyméretű reflektorral észlelt, az összfényességet $9^m,6$ -ra és $10^m,0$ -ra, a kóma méretét $4'$ -re és $2',8$ -re becsülték. A DC= 3-as ill. DC= d5-ös kómából PA 280° ill. PA

275° irányban láttak kiindulni egy 5'-es illetve 7'-es csóvát. Ugyanezen az éjszakán készítette felvételét a márciusi Meteorban leírt módszerrel Rózsa Ferenc. A módszer láthatóan a gyakorlatban is működik, de az erős szél sajnos annyira berázta a műszert, hogy a kométa finom részletei elkenődtek.

Áprilisban egyedül Tóth Zoltán követte, három megfigyelése 14-én, 24-én és 29-én készült. Csóva már nem látszott, az egyre diffúzabbá váló kóma is veszített elnyúltságából, az összfényessége pedig $12^m,0$ -nál stagnált. Májusban halványodásnak indult.

C/2001 A2 (LINEAR)

Az égitest látványos tűzijátékáról a 7–8-as szám 70. oldalán olvasható egy összefoglaló, így most csak a március 16-a és április 18-a között készült 8 vizuális és egy CCD észleléssel foglalkozunk. A kitörés előtti egyetlen megfigyelést Sárnecky Krisztián készítette Ágasvárról. A 2,2-es, tehát meglehetősen nagyméretű, kerek és diffúz égitest összfényessége $12^m,0$ -nak adódott. Mivel akkor majdnem pontosan 1 Cs.E. választotta el tőlünk, valódi mérete 115 ezer km volt. A kitörés híre után többen is a kométa nyomába eredtek, de a növekvő Hold fénye nem segítette az észlelőket. Sem a Kereszty Zsolt és Braskó Sándor, sem a Kiss László és Sárnecky Krisztián által készített március 31-ei képeken nem látható több egy diffúz kómánál.

Április 3-án és 5-én Tóth Zoltán kereste fel a Monoceros–Orion–Canis Maior–Lepus csillagképek találkozásánál haladó vándort: „83x: Majdnem telehold van, de a tiszta égen nem nehéz rábukkanni. Talán valamivel fényesebb, mint 7^m . Méretét ma is 3'-re teszem. A kóma kör alakú, de egyéb részlet nem látszik (04.05.)”

A vizuális észlelések zöme a Hold elvonulta után, április 13-a és 18-a között született. Mivel ez még az április végi kisebb felfényesedés előtt volt, a kométa paramétereire semmit sem változtak a hónap elejéhez képest. Annyi változás azonban történt, hogy a mindenki által közepesen kondenzáltnak leírt kóma fertőszentmiklósi észlelőnk szerint legyező alakot öltött K-i irányban ($PA\ 100^\circ$), sőt 13-án Kósa-Kiss Attila egy 30' hosszú csóváról számolt be. Ekkor tőlünk nézve már nagyon alacsonyan járt, így amikor Tóth Zoltán 18-án utoljára látta, már alig 10° -kal volt a horizont felett. Amikor júliusban visszatért egünkre, sokaknak sikerült szabad szemmel is megpillantani.

24P/Schaumasse

A 8,25 év keringési idejű égitestet az 1992/1993-as visszatérése után az idén is sikerrel észleltük, bár a sokkal kedvezőtlenebb láthatóság miatt lényegesen kevesebb megfigyelést kaptunk. Az újrafelfedező C. Wolf és T. Kranz voltak, akik La Silla-i 2,20 m-es reflektorral 2000. október 7-én akadtak a $20^m,5$ -s üstökös nyomára. Az 1911-ben felfedezett kométa 9. visszatérését Tóth Zoltán próbálta meg először észlelni február 27-én, de 1'-es átmérőt feltételezve fényessége nem érte el a $12^m,0$ -t. Sokkal szerencsésebb volt e sorok írója, aki március 16-án este a Mátrából sikerrel azonosította az üstököst, mely szokásához híven rendkívül diffúz volt. A 2,1-es, lehetőleg finom kóma összfényessége $12^m,0$ volt. A következő hónapban Kósa-Kiss Attila kereste fel sikerrel, 13-ai és 18-ai megfigyelései teljesen diffúz ($DC=0-1$), 5' átmérőjű és $9^m,5-9^m,4$ -s égitestről tanúskodnak.

45P/Honda-Mrkos-Pajdusáková

Olyan szerencsétlen helyzetben közelítette meg a Napot, hogy újrafelfedezésére csak hat nappal perihéliuma után kerülhetett sor. Az érdem K. Kadota japán amatőr csillagászé, aki április 4-én egy 18 cm-es távcsőre szerelt CCD-vel rögzítette a $10^m,5$ -s égitest képét. Évtizedek óta nem fordult elő, hogy egy jól ismert, rövidperiódusú üstökös ilyen fényes állapotában találjanak meg, hasonló is csak 1985-ben esett meg, amikor 11^m -nál sikerült fellelni – minő véletlen – a 45P/HMP-t...

Csuti István április 26-án, Tóth Zoltán pedig április 28-án és 29-én kereste meg a 15° magasan látszó vándort. Az utolsó észlelésből idézzük: „167x: *Jobb ég van, mint tegnap volt, ezért az üstökös is jobban látszik. Elég diffúz, DC= 2–3-as, kerek folt egy 9^m -s csillag mellett. Fényessége $10^m,0$. Azért nem könnyű.*” Május első éjszakáján csóvát is sikerült észlelnünk, de ez már a következő beszámoló témája lesz.

Halvány üstökösök

C/1999 T2 (LINEAR). Sárnecky Krisztián pillantotta meg március 16-án az ágasváron állomásozó Szitkay-féle 44,5 cm-es Dobsonnal. A kellemesen sűrűsödő (DC= 4–5), 1,6-es égitest fényessége $12^m,5$ volt.

74P/Smirnova-Chernykh. A fenti éjszakán az észlelhetőség határán sikerült meglátni. A 0,8-es kóma összfényességére GSC csillagok alapján $15^m,5$ adódott, de biztos, hogy valami probléma van az öh-k fényességével, mivel az adott körülmények között (alacsony horizont feletti magasság, gyöngye alkonypír) ilyen halvány égitestet nem lehetett volna meglátni. Talán $14^m,5$ körüli érték reálisabb lenne.

110P/Hartley 3. A már említett mátrai estén a rovatvezető szerint fél ívperces kómát feltételezve biztosan halványabb volt $14^m,4$ -nál.

SÁRNECKY KRISZTIÁN

Tájékoztató a 2000. évi 1%-os SZJA-felajánlások felhasználásáról

A Magyar Csillagászati Egyesület 2000-ben az 1%-os SZJA-felajánlások eredményeként 1 822 773 Ft összegű támogatást kapott, melyet az alábbiak szerint használtunk fel:

Meteor csillagászati évkönyv 2001	300 000 Ft
Változócsillag Atlasz IX.	15 000 Ft
Meteor 2001/7–8. száma	100 000 Ft
Folyóirat-előfizetések helyi csoportjaink számára	300 000 Ft
Könyvelés	100 000 Ft
Terembérlet	50 000 Ft
Észlelőtáborok (Ágasvár 2001, Szentlélek 2001)	200 000 Ft
Ágasvári műszertároló épület	200 000 Ft
Polaris Csillagvizsgáló felújítása	400 000 Ft
Kommunikációs költségek	157 773 Ft

Ismételten megköszönjük tagjaink és barátaink felajánlásait, egyben reméljük, nem feledkeznek meg rólunk a 2002-ben esedékes adóbevalláskor sem – hogy jövőre is „közelebb hozhassuk a csillagokat”. Adószámunk: 19009162-2-43